

NORGES HØYESTERETT

Den 21. mars 2018 avsa Høyesterett dom i

HR-2018-556-A, (sak nr. 2017/2077), straffesak, anke over dom,

A (advokat John Christian Elden)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (statsadvokat Tor Børge Nordmo)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Matheson**: Saken gjelder inndragning av et beløp som utgjør en del av verdien av en boligeiendom som har vært benyttet til tilvirkning av narkotika, jf. straffeloven 1902 § 35.
- (2) Statsadvokatene i Troms og Finnmark satte 16. juni 2016 brødrene A og B under tiltale for tilvirkning og overdragelse av narkotika, jf. straffeloven 1902 § 162 andre ledd, jf. første ledd. Tilvirkningen hadde foregått ved dyrking av cannabis i en privatbolig som A er eier av. Tiltalen for overdragelse av narkotika ble senere frafalt.
- (3) Ved Nord-Troms tingretts dom 4. januar 2017 ble brødrene funnet skyldige i tilvirkning av 10 kilo røykbart materiale. Retten tok ved beregningen utgangspunkt i produksjonsanleggets kapasitet og erfaringsbaserte gjennomsnittstall for plantevekt. Begge ble dømt til fengsel i 1 år og 9 måneder.
- (4) Brødrene måtte tåle inndragning av alt dyrkingsutstyret. B ble også dømt til å tåle inndragning av 68 000 kroner som var funnet på eiendommen.
- (5) A ble frifunnet for påtalemyndighetens krav om at verdien av boligen skulle inndras. Tingretten begrunnet frifinnelsen med at "inndragning av bolig eller verdien av denne vil være et uforholdsmessig inngrep".

- (6) Påtalemyndigheten anket over straffutmålingen for begge de domfelte og over frifinnelsen av A for kravet om inndragning av verdien av boligen.
- (7) Både A og B anket over straffutmålingen.
- (8) Hålogaland lagmannsrett kom i sin dom 26. september 2017 – ut fra en vurdering av det faktiske produksjonspotensialet i plantasjen – til at det totale kvantumet som skulle legges til grunn for straffutmålingen, var 19,5 kilo toppskudd cannabis. Begge brødrene ble dømt til fengsel i 2 år og 2 måneder. Domsslutningens punkt 4 lyder dernest:

"A, født 00.00.1984, dømmes til å tåle delvis inndragning av verdien av -----vegen 00, gnr. 00 bnr. 00 i X, med 600 000 – sekshundretusen – kroner. I medhold av straffeloven (1902) § 35 tredje ledd hefter eiendommen for inndragningskravet."

- (9) A har anket straffutmålingen og inndragningen til Høyesterett. Høyesteretts ankeutvalg traff 21. desember 2017 beslutning der anken ble tillatt fremmet for så vidt gjelder inndragningen. For øvrig ble anken ikke tillatt fremmet.
- (10) *Mitt syn på saken*
- (11) Det konkrete saksforholdet kan oppsummeres slik:
- (12) Boligen i -----vegen 00 på Y i X kommune ligger i et område med begrenset bebyggelse 46 kilometer fra X sentrum.
- (13) Eiendommen ble kjøpt av A mot slutten av 2011. Kjøpesummen – som synes å ha vært 1 200 000 kroner med tillegg av omkostninger – ble finansiert ved at han ut over egenkapital på om lag 100 000 kroner lånte til sammen 1 130 000 kroner i Sparebank 1 Nord-Norge. Kort tid etter overtakelsen lånte A ytterligere 150 000 kroner med formål om renoveringstiltak i boligen.
- (14) Huset har en underetasje, en hovedetasje og et kaldloft. Brutto grunnflate er 192 kvadratmeter.
- (15) Politiet oppdaget ved ransaking av eiendommen at underetasjen var innredet for dyrking av cannabisplanter. Dyrkingsanlegget var delt opp i ulike produksjonsstadier; morplanter, stiklinger, planter uten toppskudd og planter med toppskudd. Det var installert omfattende produksjonsutstyr med blant annet lamper, kar for planting, vanningsanlegg og vifter. Det elektriske anlegget i huset var manipulert, blant annet for å kunne skjule det svært høye forbruket av elektrisitet som dyrkingsanlegget krevde. I følge lagmannsretten hadde plantasjen et profesjonelt preg. I dommen heter det om dette:

"... Produksjonen var innrettet som en produksjonslinje hvor det var tatt i bruk effektive dyrkingsmetoder i uorganiske materialer. Bruken av karbonfilter på luften som gikk ut av huset gjorde den i utgangspunktet markante lukten av produksjonen, mindre merkbar for eventuelle forbipasserende på utsiden."

- (16) Videre uttaler lagmannsretten:

"... Store deler av bolighuset var innrettet for og brukt til produksjon av cannabis. Rommene i underetasjen som det ikke stod levende planter i, ble benyttet som lager eller lignende. Underetasjen ble ikke brukt til alminnelige boligformål, og var heller

ikke egnet til slike formål uten betydelige inngrep. Et rom i overetasjen ble brukt til tørking av plantene etter høsting. Det ble i tillegg lagret utstyr som kan knyttes til produksjonen på kaldloft, i garasjen og i en avskiltet varebil som stod på eiendommen."

- (17) Lagmannsretten la til grunn at huset ble benyttet til dyrking av cannabis i perioden fra april–mai 2012 og til forholdet ble oppdaget i februar 2014; altså nærmere 2 år.
- (18) Partene er enige om at omsetningsverdien av -----vegen 00 er på nivå med hva som ble betalt for boligen i 2011; altså om lag 1 200 000 kroner. As samlede gjeld til Sparebank 1 Nord-Norge i anledning boligkjøpet synes per dags dato å utgjøre omkring 1 050 000 kroner. Ut over den belånte boligen er han i dag uten formue.
- (19) Etter straffeloven 2005 § 3 er det i utgangspunktet straffelovgivningen på handlingstidspunktet som gjelder. Da det straffbare forholdet opphørte, var straffeloven 1902 fortsatt gjeldende. Denne lovens § 35 om inndragning lyder:

"Ting som er frembrakt ved eller har vært gjenstand for en straffbar handling, kan inndras såframt det finnes påkrevd av hensyn til formålet med den bestemmelse som setter straff for handlingen. Som ting regnes også rettigheter og fordringer. Regelen i § 34 første ledd tredje punktum gjelder tilsvarende.

Det samme gjelder ting som har vært brukt eller bestemt til å brukes ved en straffbar handling.

Istedenfor tingen kan inndras et beløp som svarer til dens verdi eller en del av verdien. Det kan bestemmes i dommen at tingen hefter til sikkerhet for inndragningsbeløp.

Istedenfor å inndra tingen kan retten treffe bestemmelse om tiltak for å forebygge at tingen blir brukt til nye lovovertrædelser."

- (20) Bestemmelsen er videreført i straffeloven 2005 § 69, men i en omredigert form og med enkelte språklige endringer. Den lyder:

"Ting som

- a) **er frembrakt ved,**
- b) **har vært gjenstand for, eller**
- c) **har vært brukt eller bestemt til bruk ved**

en straffbar handling, kan inndras. Istedenfor tingen kan hele eller deler av tingens verdi inndras. § 67 første ledd tredje punktum og fjerde ledd gjelder tilsvarende.

Som ting regnes også rettigheter, fordringer og elektronisk lagret informasjon.

Ved avgjørelsen av om inndragning skal foretas, og hvilket omfang inndragningen skal ha, skal det særlig legges vekt på om inndragning er påkrevd av hensyn til en effektiv håndheving av straffebudet, og om den er forholdsmessig. Når forholdsmessigheten vurderes, skal det blant annet legges vekt på andre reaksjoner som ilegges, og konsekvensene for den som inndragningen rettes mot."

- (21) Lovgiver har med den nye formuleringen ikke ment å foreta noen realitetsendringer, jf. Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) side 347. Dette er også uttrykt i spesialmerknadene til bestemmelsen, jf. proposisjonen side 463, der det heter at § 69 "tar sikte på å reflektere dagens praksis". Kravet i tredje ledd om at inndragningen er forholdsmessig, er i så måte

en videreføring av rettstilstanden på lovgivningstidspunktet. Høyesterett tok eksempelvis i Rt-2002-1271 på side 1279 (Greenpeace) stilling til om inndragning ville være en "uforholdsmessig" reaksjon i den konkrete saken.

- (22) Mot denne bakgrunnen er det ved tolkningen og anvendelsen av straffeloven 1902 § 35 naturlig å se hen til hvordan vilkårene for inndragning er formulert i gjeldende lovs § 69 og hva lovgiver har uttalt om disse i forarbeidene.
- (23) Inndragning kan foretas som inndragning av selve tingen – såkalt gjenstandsinndragning, jf. § 35 første og andre ledd. Som "ting" regnes i denne forbindelse også fast eiendom, jf. Matningsdal, Inndragning, 1987, side 242 med ytterligere henvisninger.
- (24) Men inndragning kan også foretas som inndragning av hele eller deler av tingens verdi – såkalt verdiinndragning, jf. § 35 tredje ledd. Bestemmelsen er alternativ og ikke subsidiær til gjenstandsinndragning, jf. Matningsdal og Bratholm, Straffeloven 1902, kommentarutgave på nett, punkt 12.1 til § 35. Dette innebærer at verdiinndragning kan foretas selv om tingen er tilgjengelig.
- (25) Gjeldende lovs § 69 gir, i likhet med tidligere, anvisning på gjenstandsinndragning med verdiinndragning som et alternativ, jf. Matningsdal, Straffeloven 2005, kommentarutgave på nett, punkt 7.1 til § 69. Lovens redaksjon viser tydelig at vilkårene er de samme for begge inndragningsformer, se § 69 tredje ledd.
- (26) I fortsettelsen skal jeg med utgangspunkt i de formuleringer som er benyttet i gjeldende lovs § 69, først gi en generell presentasjon av disse felles vilkårene, og deretter drøfte spørsmålet om inndragning i den konkrete sak nærmere.
- (27) Ved vurderingen av om inndragning er påkrevd, står prevensjonshensynet sentralt. Det kan her vises til Rt-2002-1271 på side 1275 (Greenpeace). Førstvoterende uttaler der at formålet med inndragning av ting som har vært brukt ved en straffbar handling, er "blandet", og at tiltaket kan ha "så vel forebyggende som pønalt, allmennpreventiv og individualpreventiv karakter".
- (28) De individual- og allmennpreventive hensyn er også fremhevet hos Andenæs, Alminnelig strafferett, kommentarutgave på nett, der det på side 559 heter:
- "... Inndragningen virker som en økonomisk reaksjon overfor den som rammes, på samme måte som en bot, og innskjerper derved både overfor den som rammes, og overfor allmennheten, risikoen ved å innlate seg på slik ulovlig virksomhet."**
- (29) I forarbeidene til gjeldende lovs § 69 er prevensjonshensynet hva gjelder inndragning av gjenstand for straffbar handling etter punkt b, omtalt på følgende måte, jf. Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) side 463:
- "Hensynet til en effektiv håndheving vil ofte også kunne ha betydning ved inndragning av gjenstanden for en straffbar handling. Strafforfølgningens preventive virkning kan svekkes dersom en lovbrøyer får beholde gjenstanden for den straffbare handlingen."**
- (30) Det samme må gjelde ting som "har vært brukt" ved den straffbare handlingen.

- (31) I fortsettelsen av det jeg nettopp har sitert, peker imidlertid departementet på at det ikke alltid vil være nærliggende fare for at tingen på ny vil bli brukt ved en straffbar handling:
- "... Dreier det seg om en ting det ellers er lovlig å bruke, for eksempel en båt eller en bil, vil det vanligvis ikke være grunnlag for inndragning basert på prevensjonshensynet alene etter en enkelt overtredelse med mindre lovbruddet er særlig grovt og viser en alvorlig mangel på hensynsfullhet og respekt for regelverket. Et lovlig ervervet skytevåpen benyttet ved et situasjonsbetinget affektdrap, bør inndras, selv om prevensjonshensynet i et slikt tilfelle ikke veier tungt. Ved gjentatte overtredelser vil det lettere være grunnlag for inndragning."**
- (32) Prevensjonshensynet vil etter dette ikke uten videre kunne begrunne inndragning av lovlige ting som det er kurant å gjenanskaffe. Men løsningen kan bli en annen dersom anskaffelsen krever en viss økonomisk evne. Kostnadselementet vil da kunne hindre at lovbyteren etter inndragning gjenanskaffer en ting som gir mulighet for fortsatt straffbar virksomhet.
- (33) Andre hensyn enn prevensjon kan også komme i forgrunnen og begrunne inndragning ved særlig grove lovbrudd; typisk der "inndragningen tilgodeser et emosjonelt behov hos allmennheten", jf. Andenæs, Alminnelig strafferett, kommentarutgave på nett, side 559. Det er der pekt på at inndragning kan være "et håndgripelig og psykologisk lettfattelig uttrykk for handlingens forkastelighet etter samme prinsipp som eldre tiders speilende straffer".
- (34) *Verdiinndragning* kan være aktuelt der gjenstanden ikke lenger er i behold, jf. Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) side 463. I slike tilfeller vil inndragningen sikre at den økonomiske reaksjon som en gjenstandsinnndragning ville ha representert, likevel kan effektueres.
- (35) Men verdiinndragning kan som nevnt også foretas "istedenfor" å inndra tingen. I juridisk litteratur er det pekt på at dette blant annet kan være aktuelt dersom gjenstandsinnndragning vil ramme urimelig hardt, jf. blant annet Matningsdal og Bratholm, Straffeloven 1902, kommentarutgave på nett, punkt 12.1 til § 35.
- (36) Hos Andenæs, Alminnelig strafferett, kommentarutgave på nett, side 560 heter det om dette:
- "Reglene om verdikonfiskasjon er smidigere enn reglene om inndragning av selve tingen fordi det er adgang til delvis inndragning og dermed til å avpasse ansvaret etter grovheten av overtredelsen. Hvor det ville være for strengt å inndra tingen i sin helhet, kan det derfor være praktisk å inndra en del av verdien."**
- (37) Der tingen er tilgjengelig for gjenstandsinnndragning, synes valget mellom gjenstands- og verdiinndragning etter dette å være et spørsmål om hvilken inndragningsform som kan anses forholdsmessig.
- (38) Departementet uttaler i Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) side 464 at kravet til forholdsmessighet innebærer at det må gjøres en helhetsvurdering der rimeligheten av inndragningen veies mot samfunnets interesse i at inndragning foretas. I den forbindelse pekes det på bestemmelsen i gjeldende lovs siste punktum om at andre reaksjoner som ilegges og konsekvensene for den som inndragningen rettes mot, inngår i forholdsmessighetsvurderingen. Videre heter det:

"Det kan for eksempel virke urimelig å inndra en verdifull gjenstand som er benyttet ved den straffbare handlingen, for eksempel en bil eller en båt, hvis lovbrøyteren samtidig ilegges en høy bot. Verdien av gjenstanden vil for øvrig kunne være av betydning selv om lovbrøyteren ikke idømmes bot. Bruk av inndragning kan på den annen side gjøre det mulig å reagere med lavere straff.

Også konsekvensene av inndragningen for den kravet blir rettet mot, er et viktig moment i forholdsmessighetsvurderingen. Det kan få store konsekvenser for lovbrøyteren om boligen hans blir inndratt. Boligen har for eksempel vært brukt som bordell. Følgelig skal det vektige mothensyn til for at inndragningen av en bolig skal anses for å være forholdsmessig. ...

Et annet moment i forholdsmessighetsvurderingen kan være hvor nært den aktuelle tingen er tilknyttet den straffbare handlingen som danner grunnlaget for inndragningen. ... En bil eller en båt kan for eksempel være et sentralt hjelpemiddel ved smugling av narkotika eller ha vært selve gjenstanden for villmannskjøringen.

Generelt må det ved forholdsmessighetsvurderingen tas hensyn til at inndragning er en reaksjon på en straffbar handling. At tiltaket vil føles ubehagelig for den det er rettet mot, ligger i inndragningsinstituttets natur. Derfor må det en del til før inndragning kan sies å være uforholdsmessig."

- (39) Som det fremgår, anses inndragning av bolig for å ha særlig store konsekvenser. Dette begrunner at slik inndragning krever "vektige mothensyn" for å kunne være forholdsmessig. Terskelen for å kunne inndra bolig er med andre ord høy. Ut fra departementets drøftelse av tilknytning som moment i forholdsmessighetsvurderingen, legger jeg til grunn at det ved avveiningen vil være av betydning hvor sentral boligen har vært i det straffbare forholdet.
- (40) På grunnlag av den generelle redegjørelsen som jeg nå har gitt for hvordan lovens vilkår for inndragning skal forstås, går jeg over til å vurdere om grunnvilkåret "påkrevd av hensyn til en effektiv håndheving av straffebudet" er oppfylt. Jeg skal deretter vurdere om inndragning i tilfellet vil være forholdsmessig.
- (41) Innretning av cannabisplantasjer i egen bolig fremfor på annet sted, reduserer oppdagelsesrisikoen. I foreliggende sak har dette gjort det mulig å holde virksomheten skjult over lang tid. Dyrkingen har dessuten vært omfattende og hatt et profesjonelt preg. Hensynet til effektiv håndheving av tilvirkningsforbudet i straffeloven 1902 § 162, sml. gjeldende lovs § 232, jf. § 231, tilsier derfor at risikoen ved å innlate seg på slik ulovlig virksomhet synliggjøres gjennom inndragning av boligeiendommen.
- (42) Men som nevnt, er terskelen for inndragning av bolig høy. I foreliggende sak tok imidlertid A store deler av huset i bruk som en profesjonelt innrettet cannabisplantasje umiddelbart etter overtakelsen. A har ingen samboer eller barn som vil bli rammet av en gjenstandsinndragning. Eiendommene har dessuten ikke bare "vært brukt [...] ved" den straffbare handlingen, men for alle praktiske formål vært en forutsetning for tilvirkningen av cannabis og derfor spilt en direkte og helt sentral rolle for lovovertrædelsen.
- (43) Saken gjelder imidlertid verdiinndragning. Det er derfor ikke nødvendig for meg å ta endelig stilling til om det her kunne vært foretatt gjenstandsinndragning.
- (44) Ut fra det jeg tidligere har redegjort for om anvendelsen av verdiinndragning, er dette ofte en tilpasset reaksjonsform der gjenstandsinndragning vil ramme for hardt, og man

gjennom valg av alternativet derfor går fra det mer til det mindre. Slik er det nok også ment her, hvor lagmannsretten kom til at halve boligens verdi skulle inndras.

- (45) Men også verdiinndragning må være forholdsmessig.
- (46) Jeg tar ved forholdsmessighetsvurderingen utgangspunkt i at staten ved rettskrafttidspunktet for verdiinndragningen får et ordinært pengekrav mot den inndragningsansvarlige. Kravet kan i utgangspunktet fullbyrdes etter de alminnelige reglene i tvangsfullbyrdesloven, jf. NOU 1996: 21 side 107. I og med at A ikke har annen formue enn -----vegen 00, vil inndragningskravet måtte dekkes gjennom realisasjon av eiendommen som hefter til sikkerhet for inndragningskravet. Men kravet vil måtte stå tilbake for bankens foranstående boliglåns pant, jf. straffeloven 1902 § 37. I foreliggende sak innebærer det at banken vil få dekket sin fordring, mens det blir lite eller ingenting igjen til dekning av verdiinndragningen. Følgelig vil A ved en verdiinndragning ikke bare tape boligen, men også bli heftende med et betydelig pengekrav fra staten.
- (47) Til sammenligning ville A ved gjenstandsinnndragning ha mistet sin bolig. Samtidig ville banken ved realisasjon fått oppgjør for boliglånet. Domfelte ville da ikke stått til rest med et udekket og betydelig verdiinndragningskrav fra staten.
- (48) Utgangspunktet er at verdiinndragning skal kunne være en like alvorlig økonomisk reaksjon som gjenstandsinnndragning, jf. Matningsdal, Straffeloven 2005, kommentarutgave på nett, punkt 7.2 til § 69. Men i foreliggende sak vil altså verdiinndragningen ramme A betydelig hardere enn en gjenstandsinnndragning av boligen. Jeg kan derfor ikke se at verdiinndragning her er forholdsmessig. Ut fra sakens faktum vil dette etter mitt syn også være situasjonen om inndragningsbeløpet reduseres. Vilkårene for verdiinndragning foreligger derfor ikke.
- (49) Anken har etter dette ført frem.
- (50) Jeg stemmer for denne

D O M :

A frifinnes for kravet om delvis inndragning av verdien av -----vegen 00 i X kommune.

- (51) Dommer **Bull:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (52) Dommer **Berglund:** Likeså.
- (53) Dommer **Arntzen:** Likeså.
- (54) Dommer **Indreberg:** Likeså.
- (55) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

A frifinnes for kravet om delvis inndragning av verdien av -----vegen 00 i X kommune.

Riktig utskrift bekrefte: